

TARMYBĖS TAUTOSAKOS LEIDINIUOSE

KOSTAS ALEKSYNAS

Pirmiausia, ko gero, reikėtų patikslinti, kas gi yra tos tarmybės, patekusios į tautosakos leidinį. Siaurąja prasme tai būtų tarmei būdingi kalbos elementai, vartojami bendrinėje kalboje – kaip jas supranta kalbininkai. Bet, kaip matysime, tautosakos leidiniuose pasitaiko, kad vienos tarmės elementų įterpiama į kita tarmę pateiktą tekstą, – tie elementai irgi bus tarmybės. Na, ir tenka atsiriboti nuo tekstų, kurie yra vienos tarmės, nes jie patys tarsi išsivaizduoja su didesnėmis ar mažesnėmis bendrinės kalbos ar kitų tarmių elementų priemaišomis.

Savaime suprantama, kad vienas iš bruožų, siejančių tautosakos kūrinį su tuo ar kitu regionu, yra jo kalbos tarminis apvalkalas. Juk ir dainą dainuos, ir pasaką seks konkrečios tarmės atstovas, ir normaliomis sąlygomis jis tą kūrinį pateiks tarmiškai. Bet štai tam užfiksuotajam kūriniiui tarsi duodamas naujas gyvenimas: jis patenka į spaudą, dažniausiai – knygą. Norima, kad jį skaitytų ir gerai suprastų ne vienos tarmės, vieno regiono žmonės, bet viso krašto gyventojai. Tad pirmiausia iškyla regioninės kalbos, tai yra tos tarmės, kuria kūrinys užrašytas, ir bendrinės kalbos, kuria jis bus pateiktas skaityti, santykio klausimas. Kitaip sakant, atsižvelgiant į publikacijos paskirtį, į jos adresatą, prireikia nusistatyti, kiek tą kūrinį „versti“ į bendrinę kalbą, kad jis ir būtų visiems suprantamas, ir išliktų savimi.

Jeigu pažvelgsime į tautosakos publikavimo istoriją, tai pamatysime, kad ji prasidėjo tarminių tekstų spausdinimu. Pačioje jos pradžioje, XIX a. pirmoje pusėje, Vakarų Europoje dar reikėsi vadinamosios mitologinės mokyklos požiūris, esą iš liaudies užrašytus tautosakos tekstus reikia apdoroti, šalinti visus jų nesklandumus, tai yra priartinti tuos tekstus prie įsivaizduojamo idealo. Bet didesnį jo poveikį Lietuvoje pajuto, ko gero, tik G. Neselmanas. Šiaip jau kur kas didesnį poveikį turėjo lyginamosios kalbotyros formavimasis. Kaip tik XIX a. viduryje atkreipiamas didelis dėmesys į lietuvių kalbą, išlaikiusią daug archajiškų indoeuropiečiams būdingų formų. Todėl lietuvių tautosaka imama skelbti kalbiniais reikalais – kaip medžiaga lyginamiesiems tyrinėjimams. A. Šleicherio, V. Fortunatovo bei F. Milelio, A. Becenbergerio, didžia dalimi ir brolių Juškų tautosakos rinkiniais siekta pateikti duomenų lietuvių kalbai ir atskiroms jos tarmėms tirti.

Tarmybių vartojimo tautosakos leidiniuose pradininku turėtume laikyti A. Šleicherį. Būdamas entuziastingas lietuvių bendrinės kalbos kūrimo šalininkas, jis ir didžiąją dalį pasakų tekstų, esančių rinkinyje „Lietuvių kalbos skaitiniai ir žodynas“, paskelbė ne visai taip, kaip girdėjo pasakojant, o šį tą pakeisdamas – daugiausia atsisakydamas galūnių fonetinių ypatybių (pvz., Kakšiuose vietos tarme užrašytame tekste yra *saka, neše*, o kituose tekstuose – *sako, nešė*). Kitaip sakant, mažalietuvių tarmė kiek priartinama prie aukštaičių vakariečių tarmės – tos tarmės, kurios pagrindu ilgainiui susiformavo bendrinė kalba. Bet norminta kalba ir vietos tarmė jo pateiktuose tekstuose tiek mažai skiriasi, kad dažna tarmybė sykiu dar tebėra ir tos bendrinės kalbos norma.

XIX ir XX amžių sandūroje šalia leidinių, tiksliai perteikiančių tautosakos kūrinių kalbos ypatybes (pirmiausia turiu galvoje E. Volterio chrestomatiją), ima rasti ir tokių, kurių medžiaga kalbiškai pagedaguota. Viena vertus, atkreipiamas dėmesys į tarmines tautosakos kalbos ypatybes, mėginama jei ne pabrėžti, tai bent konstatuoti jų vertę. Antra vertus, tarmės elementų imama privengti, keisti juos parengėjui įprastais. Šiuo atžvilgiu būdinga yra J. Basanavičiaus leidybinė veikla. Atsirinkdamas pasakas savo leidiniams, jis reikliai vertina ne tik jų turinį, bet ir tai, kaip jos užrašytos tarmiškai. Pavyzdžiui, „Lietuviškų pasakų įvairių“ II tomo pratarmėje pagiriamas Juozas Otas Širvydas, kad jo užrašytos pasakos „supažindina mus pirmąkart su ano krašto dialektu“. Kartu pažymima, jog pasitaiko pasakų, kurios „po intekme, kaip rodos, literariškos kalbos užrašytos, ne visados paturi tarmę vieno ar kito krašto“. O, sakysim, tęstiniame leidinyje „Mitteilungen der Litauischen literarischen Gesellschaft“ išspausdintų A. Becenbergerio pasakų Basanavičius į savo rinkinį visai nededa, nes jos užrašytos „didei sudarkytoje klaipėdiškių tarmėje“. Sykiu jis pažymi, kad kai kurias pasakas reikia pagedaguoti – „apvalyti kalbą, išmetant nesuprantamus svetimus, o statant jų vieton tyrai lietuviškus žodžius“. Tad jis, pavyzdžiui, *pryš-tikį* pakeičia į *pusryčius*, *šucą* – į *medžioklininką, razbaininką* – į *žmogžudį, sugatavot* – į *išvirtie*, na, ir *stundas* – į savo tarmės *adynas* (ne į *valandas*, nes valanda jam reiškia „tam tikras laiko tarpas“), *kavalkėlį* – į *šmotelį, šlekčiau* – į *ledakiau* ir pan. Deja, nemažai tų taisymų yra nenuoseklūs (pvz., „Lietuviškų pasakų įvairių“ I tome *razbaininkai* keičiami į *žmogžudžius* tik nuo knygos vidurio), neaiškūs kriterijai, kodėl viena svetimybė pakeista, o kita nė kiek ne menkesnė (pvz., *netropijo, mislijo*), – palikta. Maža to, J. Basanavičius nesusilaiko nepalietęs ir kai kurių žodžių ar jų formų, su svetimais įtaka neturinčių nieko bendro. Pavyzdžiui, Mažojoje Lietuvoje ir pakaunėje (prie Garliavos) užrašytuose tekstuose daiktavardžių vienskaitos vietininko galūnę *y* (pvz., *medy*) jis visur ištiesai pakeitęs savo tarmės atitikmeniu *ij*. Keitęs ir kitas formas (pvz., „prie *šalelės*“ daręs „prie *šalelei*“), taip pat tarminę ar šiaip siauriau žinomą leksiką, pavyzdžiui, *lojot* – į *barti*; sakinyje „žiurkės in vieną vietą susidarė ir apskundė pas karalių šunį“ žodis *susidarė*, reiškiantis „susirinko“, pakeistas žodžiu *susitarė* (grafiškai skiriasi tik viena raide, bet reikšmės skirtumas didelis). Kai kuriuose tekstuose vienos fonetinės tarmybės paliekamos (pvz., *smaka nera-da*), kitos – taisomos (pvz., *saule* – į *saulė*, *žoles* – į *žolės* ir pan.). Rengiant naują J. Basanavičiaus tautosakinio palikimo leidimą („Jono Basanavi-

čiaus tautosakos biblioteka“), jo knygoose esantys tekstai, kiek įmanoma, yra sutikrinami su originalais.

XX amžiaus tarmių rykštė bendrinė kalba kuo toliau, tuo labiau pradėjo stumti iš tautosakos leidinių tarmes. Vis daugiau ėmė rasti vadinamųjų „populiarių“ tautosakos rinkinių, kuriuose nulukštenamas visas tarminis kūrinio apvalkalas ir tik „dėl kvapo“ paliekamas vienas kitas tarminis žodis ar kiek savitesnė forma. V. Krėvė, S. Nėris, P. Vaičiūnas netgi parengia stilizuotos tautosakos rinkinius. Tokioje aplinkoje 1935–1936 metais suliepsnojęs ginčas, kaip reikia spausdinti tautosaką – ar tiksliai perteikiant visas jos ypatybes, ar galima ir ją pertvarkyti, keisti, stilizuoti, – iš dalies palietė ir publikacijų kalbinę raišką. B. Sruoga, išdrįšęs teigiamu dalyku laikyti netgi tautosakos perkūrimą, jos realiųjų keitimą (atseit viskas gerai, jei kūrinys bus padarytas gražesnis), sykiu pernelyg pervertino kalbinių suklydimų, netikslumų galimybę užrašant tekstą ir todėl retoriškai klausė: „Kaipgi elgtis su tokiais tekstais, juos spausdinant? Taisysi klaidas – išvadinis falsifikatorium ir melagiu. Rašybos nevienodinsi, klaidų netaisysi – leidinys bus koktu į rankas paimti“.

J. Balys veikiai reagavo į šiuos B. Sruogos samprotavimus ir argumentuotai parodė jų nepagrįstumą. „Jeigu galima tautosakos kūrinius kaip nors restauruoti, veikti juos iš šalies, – tada gauname nebe liaudišką kūrybą“, – rašė J. Balys „Vaire“ (1936, Nr. 11). Ir toliau: „Kartą pradėjus „restauruoti“, sunku surasti ribą <...>; tai plati dirva subjektyvizmui, ir kartą pradėjus stilizuoti, tuo pačiu atidaromi vartai falsifikacijai. Tada veikiai autentiškos liaudies kūrybos vietoj gauname niekam nereikalingą pseudotautosaką“. Tokiame tekste, aišku, nepageidautinos ir tarmės.

Atrodo, jog tuo metu turėjo nugalėti J. Balio požiūris – ir dėl to, kad jis buvo pagrįstas, ir dėl to, kad jam išsigalėti būta daugiau praktinių galimybių: juk pats Balys buvo Tautosakos archyvo vedėjas, parengė ne vieną leidinį. Bet štai – paradoksas: rengdamas spaudai savo „Šimtą liaudies baladžių“ ar – kiek vėliau – „Lietuviškas pasakas“, J. Balys kaitalioja vaizdus, nubraukia ar patvarko baladės posmą, iš kelių to paties siužeto pasakų padaro vieną, literatūriną skelbiamą kūrinių tarminę kalbą. Taigi ne visada įstengiama laikytis savo paties deklaruojamų principų.

Tautosakos kūrinių, kuris yra paveiktas iš šalies, J. Balys vadino „kultūrine“ (šį žodį rašė kabutėse) kūryba. Tokio „kultūrinimo“ keliu nueita ir rengiant S. Daukanto „Žemaičių pasakų“ pirmą leidimą (išėjo 1940 m.): originalo tarmybių jame beveik nebeliko, užtat atsirado visai naujų, originale toje vietoje nebuvusių archaizmų ir kitokių retų žodžių, kurie turėjo, rengėjo sumanymu, padaryti pasakų kalbą itin vaizdingą. Pavyzdžiui, Daukanto užrašytos pasakos sakiny „Kitą kartą kūdoks gyvenęs susiedūse su bagočiu“ virto tokiu sakiniu: „Kitą kartą gyvenęs vargęs beturtis žmogus šalip kaimyno turtingo“.

Per pastarąjį pusšimtį metų susiformavo dvi tautosakos publikavimo kryptys (tiesa, neretai viena prie kitos priartėjančios): mokslinės publikacijos, šiek tiek pritaikytos prie masinio skaitytojo, ir populiariūs leidiniai. Pirmosios krypties knygoose (akademiniuose leidiniuose, kraštotyros monografijose ir pan.) originalo tarmės ypatybės paprastai išlaikomos – tiesa, ne visur vienodai, bet užtat aptariama, kiek rengėjų ir redaktorių yra kištasi į

skelbiama tekstą. Šiaip ar taip, tokiuose leidiniuose išlikusi bent jau tarminė teksto terpė. Kitokio pobūdžio yra populiariaji leidiniai. Jų kalba jau bendrinė, tarmybės juose daugiau tenkinasi stilistiniu vaidmeniu ir dažniausiai menkai teinformuoja, kuriam regionui priklausęs konkretaus tautosakos kūrinio tekstas.

Pasižvalgęs po leidinius, kuriuose tautosaka skelbiama bendrine kalba (dažniausiai leidyklos yra nurodžiusios, kad jie skiriami jaunesniam ir vidutiniam mokykliniam amžiui), sunkiai išvelgsi kokį nors vieningą jų rengėjų nusistatymą tarmybių atžvilgiu. Sutariama nebent vienu požiūriu: kuo mažiau tarmybių – tuo aiškesnis, suprantamesnis skaitytojui pasakos tekstas. Ir pirmiausia, žinoma, orientuojamasi į vaiką, mokykloje mokomą šnekėti gryna, tarmiškumą neteršiamo lietuvių kalba, kurioje bet koks nukrypimas nuo normos – klaida. Dėl to didelės dalies tokių leidinių kalba – išgryninta, nebent nejučiomis būtų prasprūdusi kokia tarmės poveikio apraiška. Pakartotinio J. Balio parengtos knygos „Lietuviškos pasakos“ leidėjai iš „Alna litera“ tiesiai pasako: „Mūsų kalba keičiasi, tobulėja, vystosi. Tad, atsižvelgdami į dabartinės lietuvių kalbos vartoseną, senojo leidimo tekste ištaisėme svetimybės, mažiau žinomas tarmybės – pakeitėme jas nūdienos literatūrinės kalbos žodžiais“¹. Kur ten žodžiai – net, pavyzdžiui, dalyvinės konstrukcijos („Gyvenę tėvai ir turėję tris dukteris“) paverstos veiksmažodinėmis („Gyveno tėvai ir turėjo tris dukteris“).

Kelis – ar ne tris – kartus buvo išleistas stambus rinkinys „Lietuviškos pasakos“, kurį, kaip rašoma priešlapyje, „iš Jono Basanavičiaus rinkinių vaikams paruošė Jonas Stukas“. Jame retai aptiksi kokią tarmybę – nebent ji būtų ryškus poetizmas (pvz., „iš tolo, iš užu šimto mylių“). Šiaip jau visur bent kiek tarmiški žodžiai ar junginiai, šnekamosios kalbos konstrukcijos pakeista įprastiniais bendrinės kalbos atitikmenimis. Tai parodo keli pavyzdžiai iš pasakos „Dailidė, perkūnas ir velnias“:

<i>J. Basanavičiaus:</i>	<i>J. Stuko:</i>
išsimokinęs į dailides	išsimokęs dailidės amato
ėjo krūvo	ėjo drauge
jeib abiem einant čėsas	kad abiem laikas ne taip
ne taip prailgtų	prailgtų
išsipaziņo [„atvirai išsisakė“],	prisipažino, kad Perkūnas
kad jis Perkūnas esąs	esąs
aš esu drūts ir greits	aš esu stiprus ir greitas
pasistatė butėlį	pasistatė namelį
vargiai būt	vargti
šauiniai išvogta ²	nemaža išvogta ³

Kitą polių sudaro tie jaunajam skaitytojui skirti leidiniai, kuriuose į tarmybės žiūrima tolerantiškai. Daugiausia tai pačių folkloristų rengtos knygos. Čia turiu galvoje B. Kazlauskienės, B. Kerbelytės, D. Saukos, A. Seselskytės, N. Vėliaus sudarytus pasakojamosios tautosakos rinkinius. Juos rengiant įvertinta tarmybių reikšmė bendrame tautosakos kūrinio meniniame audinyje. Atsidūrusios bendrinės kalbos sraute, vienos prie jo tėkmės labiau pritapdamos, kitos – prasikišdamos, jos jau bent primena, kad ir pats siužetas yra ne dabar sugalvotas ir ne visoje Lietuvoje vienodai sekamas. Pavyzdžiui, skaitydamas knygoje „Kas miške, kas šile?“ pasaką „Devyniabrolė“, aiškiai junti, kad ji – iš Dzūkijos, o paliktos tarmybės, tarp kurių – nema-

žai archaizmų, pasakoje „Auksaplaukis ir Auksažvaigždė“ leidžia pasigrožėti XIX amžiaus antrosios pusės Mažosios Lietuvos kalbos dvasios atspindžiais.

Kas be ko, ir folkloristų rengtuose leidiniuose tarmybės ne vienodu matu matuojamos. Jų pobūdis ir gausa priklauso ir nuo paties rengėjo požiūrio į tarmybes, ir nuo to, į kokią skaitytoją orientuojamasi, ir nuo leidyklos reikalavimų. Įdomumo dėlei palyginkime tarmybių išlaikymo požiūriu, kaip ta pati pasaka – „Devynios marčios ir sesuva“ – pateikta knygoje „Kas miške, kas šile?“ ir „Gyvasis vanduo“. Abiejose knygoje išlaikyti tarminiai žodžiai ir tarminės formos *sesuva*, *klupsčiai*, „joja broliai tuo *daiktu*“, *užrituok*, *atrituok*, reikiamybės dalyviai *sijotų*, *nešiotų*, prielinksnis *palei* „sulig“, bet vietoj A. Seselskytės knygoje esančio siaurai lokalaus *mendryno* B. Kerbelytės knygoje jau yra *nendrynas*, vietoj slavizmo *radnujų* – *mielųjų*, vietoj reto žodžio *atsižado* – *atsiliepia*. Tikriausiai pamažinti tarmybių, atsisakant sunkiau suprantamų, skatino noras padaryti reprezentacinę ne tik knygos grafiką, bet ir žodinę raišką.

Kadangi, rengiant tekstus, su tarmybėmis, kaip matėme, elgiamasi labai nevienodai, tad sunku įžvelgti kokius nors jų vartojimo dėsningumus. Vis dėlto tendencijos ryškėja.

Nemažai galimybių išlikti bendrinės kalbos apsuptyje turi tautosakos kūrinių leksinės tarmybės. Ypač atsparios tos, kurios yra itin vaizdingos (pvz., *iššvygždino*), žymi konkretų objektą (pvz., *kunkulis*, *špūlia*), reiškini (pvz., *pasikieminėti*) ar veiksmą, kurio pavadinimas bendrinėje kalboje yra stilistiškai neutralus arba, išnykus jį žyminčiai realijai, taip pat tapęs nelabai žinomas. Nenuostabu, kad labiausiai privengiama svetimybių, pavyzdžiui, *dubuo* aiškiai nukonkuruoja *bliūdq*, *krosnis* – *pečių*. Nors kitąsyk, žiūrėk, imamas ir paliekamas toks žodis, kurio nerasi nė didžiajame „Lietuvių kalbos žodyne“, pavyzdžiui, *gerkočius* (kažkoks paukštis). Atskiruose leidiniuose tai pačiai svetimybei kartais pasirenkami labai skirtingus reikšmės atspalvius turintys bendrinės kalbos atitikmenys, pavyzdžiui: originalo „...*privelijo* jam puikią mergaitę“ žodis *privelijo* vienoje knygoje pakeistas – nužiūrėjo, kitoje – *pripiršo*; *an rodymų* – *į krikštynas* ir *į gimtuves*; *bezlipyčia* – *nenaudėlė* ir *bjaurybė*.

Ir dažnos, ir sykiu įvairios yra morfologinės tarmybės. Tautosakos leidiniuose neretai rasime pavartotą kito kamiengalio, negu įprasta bendrinėje kalboje, žodį (pvz., *dalgė*, *gudobelis*, *atsupė*), šiaip kitokią jo lytį (pvz., *šulnys*, *vandenio*, *atidaraitė*, „labai *privargau*“ ir pan.). Pasitaiko ir sutrumpintų, bendrinei kalbai nebūdingų formų (pvz., *galiau* „galiausiai“). Bet su tomis trumposiomis formomis, kurias toleruoja ir bendrinė kalba, elgiamasi nevienodai. Antai lygia greta vartojama *medy* ir *medyje*, *eisim* ir *eisime*, *nebėr* ir *nebėra*, tačiau veiksmazodžių bendratis dažname leidinyje kone ištisai daroma pilna („Liepė... *pečių užkurti* ir tą kailį *įmesti*“), nors ir šnekamojoje kalboje, ir pirminiuose tautosakos užrašymuose ji dažniausiai yra trumpoji. Arba – viename leidinyje drąsiai paliekama forma *mūs*, o kitame ji taisoma į *mūsų* net pasakos dainuojamajame intarpe, iškreipiant jo ritmiką.

Vertinant esamą tautosakos leidybos padėtį, pirmiausia, ko gero, atsižvelgtina į tai, kad kol kas nėra nusistovėjusi tautosakos kūrinių tekstologinio rengimo ir redagavimo praktika. Aiškiausia yra su tais tautosakos leidi-

niais, kuriuose aptarta, kas tekstuose keičiama ir kas paliekama. Visuose kituose leidiniuose pats parengėjas sprendžia, kiek apdoroti tekstą, remdamasis savo turima patirtimi, menine intuicija ir sykiu atsižvelgdamas į leidėjų reikalavimus. Iš reikalo, kad paskelbtas tautosakos kūrinys būtų vienodai gerai skaitomas ir suprantamas visoje Lietuvoje, ir išgalėjo tautosakos leidiniuose bendrinė rašomoji kalba, kurioje beveik nelikę šnekamosios kalbos sintaksės, fonetikos, bet šiek tiek išsaugoma tarminių žodžių ir jų formų. Tačiau yra ir kita tautosakos kūrinio pusė. Jis pateiktas konkretaus asmens konkrečiu metu ir turi bruožų, kurių jam yra suteikusi atskira asmenybė ir atskiras laikotarpis. O senuosiuose rinkiniuose esantys tautosakos kūriniai kartu yra ir mūsų tautos kultūrinis paveldas. Tai reikalauja elgtis su jais itin atsargiai. Vienas iš pagarbos jiems reiškimo būdų galėtų būti svarbiausių perspausdinamo kūrinio metrikos duomenų pateikimas: tegul skaitytojas žino, kas, kada ir kur tą kūrinį pateikė ir užrašė. Tada bus kur kas labiau suvokiama ir tame tekste esančių tarmybių paskirtis, nes jos siesis su konkrečiu laiku ir vieta. Skaitytojui nesuprantamus ar kitokią reikšmę turinčius žodžius, pavyzdžiui, „*medinis žmogus*“ (gyvenęs medėje, t. y. miške) arba „*mandagi mergina*“ (t. y. švelni, gera), būtų galima vienaip ar kitaip paaiškinti (dabar jie lieka nepaaiškinti ir suprantami šiuolaikiškai). Ir kiek dar yra tokių žodžių formų, kurios priskiriamos „pasenusiems dialektizmams“ (pvz., Mažosios Lietuvos gyventojų iki pat XIX a. pabaigos išlaikytos formos *mažamjam*, *gyventumbei* ir pan.), bet kurios suprantamos be jokių paaiškinimų ir kurios tautosakos tekste galėtų išlikti (juo labiau kad ir mokykloje su jomis susipažįstama). Šiaip ar taip, tarmės dabartiniu metu atgauna pagarbą kaip kalbos gyvumo, vaizdingumo šaltinis, tad ir į tarmybes tautosakos kūrinyje galime pažvelgti kaip į gyvosios kalbos atšvaitus ir leidiniuose labiau toleruoti.

¹ Lietuviškos pasakos, [kn.] 3. Parengė Dr. J. Balys. 2-as pataisytas leidimas. — V., 1991. — P. 65.

² Lietuviškos pasakos yvairios. Sr. Dr. J. Basanavičius. — Chicago, 1903. — D. 1. — P. 108—112.

³ Lietuviškos pasakos. Iš J. Basanavičiaus rinkinių paruošė Jonas Stukas. — V., 1977. — P. 80—83.

DIALECTS IN FOLKLORE PUBLICATIONS

KOSTAS ALEKSYNAS

Summary

One of the features, relating one or another folklore piece with a certain region, is the dialect integument of its language. With the publication of the piece, the question of the interaction of the regional language (in which the piece was recorded) and the literary language arises. The history of Lithuanian folklore publication started with that of dialect texts, conditioned by the development of comparative linguistics. At the turn of the 20th century, there were cases. When publication material was edited in relation to its language. In due course, the literary language attempted to push dialects out of folklore publications. Recent five decades have formed two trends of folklore publication, i.e. scientific (mass reader-oriented), extently preserving dialects and popular ones, in which dialects meet their stylistic purpose only.

Presently, dialects regain the deserved honour as a source of language expressiveness and vividity, thus, dialects should be regarded as highlights of live language and should receive a much wider approval on the part of the publishers.